

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนด้านการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย*

Healthy Community Development Model Regarding Community Economic System Management in the Lower Northern Region, Thailand*

เดชา	ทำดี	วทม.**	Decha	Tamdee	M.Sc.**
บุญพิชชา	จิตต์ภักดี	พยด.***	Bunpitcha	Chitpakdee	Ph.D.***
ณัฐกาญจน์	สุรภักดี	ศษ.ม.****	Natthakarn	Surapagdee	M.Ed.****
อัมพิกา	สุวรรณบุตร	วท.บ.*****	Ampika	Suwannabut	B.S.*****

บทคัดย่อ

การดำเนินกิจการเศรษฐกิจชุมชนจะช่วยให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ดี มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การวิจัยและพัฒนา (research and development) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนด้านการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) เอกสารโครงการย่อยระดับตำบลเพื่อการพัฒนาตำบลสุขภาวะ จำนวน 4 โครงการ และโครงการพัฒนาตำบลสุขภาวะจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 4 โครงการ 2) เอกสารการจัดการความรู้และสร้างองค์ความรู้สุขภาวะชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 20 กรณีศึกษา 3) แกนนำชุมชน ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนในระบบเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างที่เข้าร่วมในการจัดเวทีจัดการความรู้ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 150 คน ผู้เข้าร่วม

- * ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาวะในพื้นที่และชุมชน (สำนัก 3)
- ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
- *** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- *** Instructor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
- **** นักวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- **** Researcher, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
- ***** เจ้าหน้าที่บริการงานวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ***** Researcher Administrative officer, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

การอบรมด้านการพัฒนาโดยนายสาธิตจำนวน 200 คน 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านสุขภาวะชุมชนในระบบเศรษฐกิจชุมชน และแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชน ในพื้นที่ตำบลอุทัยเก่า อำเภอหนองจาง จังหวัดอุทัยธานี ตลอดจนองค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยเก่า

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ชุด ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาข้อมูลจากโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน และการเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการความรู้และสร้างองค์ความรู้สุขภาวะชุมชน ได้แก่ ชุดที่ 1 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เรื่องการจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชนพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ชุดที่ 2 แนวทางในการสังเกตเรื่อง การจัดการ ความรู้การจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และชุดที่ 3 แบบบันทึกภาคสนามและแบบบันทึกจากการสังเกตเรื่องการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โดยการลงพื้นที่ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชน รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามที่พัฒนาขึ้น การใช้แบบสังเกตการจัดการความรู้เศรษฐกิจชุมชนและการปฏิบัติ โดยยึดหลักการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การใช้แบบบันทึกภาคสนามเพื่อสังเกตการดำเนินการจัดการเศรษฐกิจชุมชน นำข้อมูลทั้งหมดไปสะท้อนข้อมูลกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนด้านการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ส่วนได้แก่ 1) องค์ประกอบหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ และการพัฒนาชุมชน 2) กลไกในการขับเคลื่อน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การจัดการการตลาด การสื่อสารเน้นการแก้ปัญหา และการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ ประชาชนในชุมชน ทูทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น และเครือข่าย 4) ผลผลิตหรือผลลัพธ์จากการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ ความอยู่ดีมีสุขและคุณภาพชีวิตของประชาชน 5) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ ปัญหาการเงิน หนี้สิน ขาดระบบการจัดการเศรษฐกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การศึกษาวิจัยนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับแกนนำชุมชนทั้งภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชนซึ่งจะได้แนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการระบบเศรษฐกิจชุมชนเพื่อพัฒนาสุขภาวะชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชน ภาคเหนือตอนล่าง

Abstract

Community economic activities will facilitate the improvement of well-being, happiness and quality of life of the people. This research and development was conducted to study community economic management model for healthy community development in the lower northern region of Thailand. Research population and samples of this study included 4 groups which included; 1) Documents of healthy community development projects of 44 Tambon and of four networking projects of Rajabhat university, 2) twenty cases report documents on knowledge management regarding healthy community development in the lower northern region of Thailand, 3) one hundred and fifty key informants and 200 participants who participated in healthy public policy forum, and 4) stakeholders in healthy community, community economic system and learning community economic system management at Tambon Uthaikaol, Nhong Chang district, Uthaitanee province as well as staff of community organization.

The instruments in this study, developed from literature reviews by the researchers, included 3 parts; 1) interview guide for focus group discussion, 2) field observation guide, and 3) observation recording form regarding community economic management of the lower northern region. Data collecting procedure included knowledge synthesis from analyzing of documents, suggestion from knowledge sharing forum, critique and data reflection meeting. Content analysis was used to analyze collected data.

The Results of study

Healthy community development model on community economic system of the lower northern region included 5 parts; 1) key driving factors for community economic system were personnel, network, and community development, 2) driving mechanism included helping each other, management, marketing and communication that highlight problem solving and using folk wisdom, 3) key success factors of community economic system management were people who settle in that community, social capital, environmental capital, supporting from local government sector and group cohesiveness, community leaders, key person's and networking parties, 4) products or outcomes of community economic management were that people have well-being, happiness and quality of life, 5) problems and barriers in community economic management process were financial problems and debt, lack of community economy management system, and community participation.

This study provides advantages for community leaders, government sector and private sector to have the guidelines in community mobilization to develop community economic management system towards healthy community in the future.

Key words: Healthy Community Development Model, Community Economic System, Management Lower Northern Region